

ARCHEOLOGIENOTA

SINT-JANSPLEIN TE KONTICH

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 2420

Rapport opgemaakt door: Christine Beckers

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

Februari-april 2025

Intern: 40378

Extern: /

AOE: 2025B381 & 2025D40

1 INLEIDING

Er wordt voor de herinrichting van het Sint-Jansplein te Kontich (provincie Antwerpen) een bodemingreep beoogd van ca. 4.780 m². Deze ingreep overschrijdt de wettelijk bepaalde grenswaarden van voor een zone in woongebied waardoor het Onroerend Erfgoeddecreet (art. 5.4.) de opmaak van een archeologienota verplicht ter evaluatie en waardering van het archeologisch potentieel van het betrokken bodemarchief.

Het verslag van resultaten van deze archeologienota kon echter geen afdoende uitspraken doen inzake het archeologisch potentieel van het bodemarchief ter hoogte van het onderzoeksgebied. Aan de hand van bestaande en ontsloten landschappelijke, archeologische, historische, iconografische en cartografische gegevens werd de kans op het aantreffen van archeologische resten reëel bevonden. Dit bleek hoofdzakelijk uit:

- In de nabije omgeving van het projectgebied zijn er verschillende meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) bekend van archeologische sporen en/of vondsten die een licht kunnen werpen op menselijke occupatie in het verleden. Deze vindplaatsen getuigen van vooral menselijke aanwezigheid in Kontich in de metaaltijden (CAI ID 101928, 101008, 160500 en 210575), de Romeinse periode (CAI ID 101100 en 210575) en de middeleeuwen (CAI ID 150151, 101100, 101928 en 160500). De gekende archeologische resten in de omgeving van het projectgebied lijken te bevestigen dat de regio doorlopend menselijke aanwezigheid heeft gekend vanaf de metaaltijden tot nu. Op basis van deze informatie bestaat de kans om resten en/of sporen van menselijke aanwezigheid uit zeer uiteenlopende perioden aan te treffen ter hoogte van het projectgebied.

Geomorfologisch ligt het projectgebied op de subcuesta van het Land van Boom, een topografisch hoog ten zuiden van Antwerpen. De steile zuidelijke tot zuidoostelijke en westelijke flanken zijn respectievelijk begrensd door de Rupel en de Schelde. De zwakhellende flank van de cuesta is noord tot noordoostelijk gericht. Het hoogste punt van de Boomse Cuesta ligt op 31 m TAW ten oosten van de gemeente Reet. Het Digitaal Hoogtemodel geeft aan dat het projectgebied gelegen is tussen 21,9 m en 20,7 m-TAW. Het plangebied helt af in zuidoostelijke richting, van 21,9 m-TAW in het noordwesten naar 20,75 m-TAW in het zuidoosten. Lokaal wordt het gebied ontwaterd door de Lachenebeek die ca. 350 m ten oosten stroomt. Ca. 900 m ten zuidwesten stroomt de Kleine Struisbeek. Het projectgebied ligt op de zandige Tertiaire afzettingen van de Formatie van Berchem. Het Quartair bestaat uit zandige hellingssedimenten. Dit zijn afzettingen die door afspoeling of door massabewegingen onder normale of periglaciale omstandigheden langs zwakke hellingen verplaatst zijn of nog in verplaatsing zijn (onder andere door afspoeling bij hogere neerslagintensiteit). Ter hoogte van het plangebied is een OB-bodem gekarteerd. Dit betekent dat het gebied rondom het plein stedelijk is en hoofdzakelijk verhard en bebouwd. Het is ook mogelijk dat het oorspronkelijke bodemtype niet gekarteerd kon worden door de aanwezige bebouwing. Dit maakt dat de kans op bewaring van eventueel aanwezig erfgoed uit de steentijden mogelijk is maar de kans bestaat ook dat ze door de erosie zijn weggespoeld en niet meer *in situ* zitten. Daarnaast bestaat ook de kans op het aantreffen van archeologische sporen uit de periode van het neolithicum tot en met de Tweede Wereldoorlog. Op basis van deze informatie bestaat de kans om resten en/of sporen van menselijke aanwezigheid uit zeer uiteenlopende perioden aan te treffen ter hoogte van het projectgebied. Het kan op basis van dit bureauonderzoek echter niet gesteld worden dat er een verhoogde verwachting is voor een specifieke archeologische periode.

- Uit historisch en landschappelijk onderzoek blijkt dat het Sint-Jansplein zeker teruggaat tot het einde van de 18^e eeuw. Uit de opeenvolging van de historische en topografische kaarten bekijken, zien we een duidelijke toename in bebouwing rond het Sint-Jansplein. Het gebied begint steeds

meer het centrale punt te worden van de gemeente, wat weerspiegelt hoe Kontich in deze periode steeds meer verstedelijkte. De transformatie van het Sint-Jansplein van een open veld naar een steeds drukker en meer bebouwd gebied is typisch voor de groei van veel Vlaamse gemeenten in deze tijd. Dit betekent dat het bodemarchief hier mogelijk al verstoord is door latere werkzaamheden.

- De opdrachtgever plant naast de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel het plein te herinrichten en te vergroenen. De bestaande verhardingen, inclusief fundering, worden verwijderd. Vervolgens wordt het plein heringericht met centraal een onverharde groene zone met speeltuigen en bomen. De maximale bodemingreep ter hoogte van de groenzones bedraagt 0,25 m-mv (492 m²). De rest van het plein en de rijweg worden verhard met waterpasserende kleiklinkers, de verstoringsdiepte bedraagt 0,5 m-mv (3.461 m²). Langs de rijweg worden parkeerplaatsen voorzien, de maximale bodemingreep bedraagt 0,75 m-mv (376 m²). Tussen het plein en de rijweg met parkeerplaatsen is een klimaatborder voorzien en verspreid over het terrein worden grote bomen aangeplant. Ter hoogte van deze beide ingrepen bedraagt de verstoringsdiepte 1 m-mv (344 m²). De maximale bodemingreep voor de aanleg van de riolering bedraagt 1,5 m-mv (81 m²).
- Om een beter zicht te krijgen op de invloed van de historische werken ter hoogte van het Sint-Jansplein op de bodemopbouw zijn zeven landschappelijke boringen uitgevoerd. Dit bodemonderzoek heeft aangetoond dat de bodem reeds is verstoord tot minstens 80 cm-mv door de aanleg van de parking en het wegdek. De top van de C-horizont situeert zich rond 115-135 cm-mv. Aangezien het grootste deel van de werken een maximale bodemingreep heeft tussen 0,25 en 1 m-mv kunnen we stellen dat de bodemingreep plaats heeft in reeds verstoorde bodem. Slechts lokaal (ter hoogte van de riolering) gaat de bodemingreep dieper (1,5 m-mv). Deze werken hebben echter voornamelijk plaats ter hoogte van bestaande rioleringen en andere nutsleidingen waardoor hier ook al reeds kan worden uitgegaan van een verstoring. Op basis van deze bevindingen kan gesteld worden dat er geen vervolgonderzoek moet gebeuren.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van de bovenstaande argumenten wordt besloten dat er een **laag potentieel tot kennisvermeerdering** is. De geplande werken bevinden zich binnen het gabarit van de reeds aanwezige verstoring. Slechts lokaal gaan de werken dieper maar dit geeft eerder een versnipperd beeld en de kans dat daar al reeds diepere verstoringen hebben plaatsgehad is groot.

Voor de geplande werken ter hoogte van het plangebied worden dan ook **geen maatregelen** geadviseerd (Figuur 68).

Figuur 68: Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied en het advies.

3 BIJKOMENDE BEPALINGEN

3.1 VONDSMELDING

Volgens het Onroerenderfgoeddecreet is een toevalsvondst een vondst die **toevallig** aan het licht komt, dus niet tijdens een archeologisch onderzoek of door het zoeken met een metaaldetector. Het onderzoek van deze toevalsvondsten en de vondstcontext kan belangrijke wetenschappelijke kennis over het verleden van de mens en zijn leefomgeving opleveren.

Voer je graafwerken, bouwwerken, landbouwactiviteiten, ... uit en vind je onverwacht sporen of voorwerpen waarvan je vermoedt dat ze een historische waarde hebben? **Meld deze vondst dan binnen de 3 dagen aan het agentschap Onroerend Erfgoed** via het digitale vondstmeldingsformulier: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier>. Het is niet altijd eenvoudig om een archeologische toevalsvondst te herkennen. Treffende voorbeelden zijn massieve natuurstenen funderingen, menselijke skeletresten in en rond een kerk, een waterput, houten palen van een brug, bakstenen muren en vloeren, een beerput, ... Als je twijfelt, meld je je vondst beter hoe dan ook!

Vind je **menselijke resten**, staak dan onmiddellijk de graafwerken. Ook wanneer je twijfelt of het aangetroffen botmateriaal menselijk van oorsprong is. Verwittig in eerste instantie de politie (op het noodnummer 112). De politie komt ter plaatste en zal de nodige vaststellingen doen. Indien nodig verwittigen zij het parket. Concludeert de politie na het onderzoek dat het geen verdacht overlijden is, maar een vondst met archeologische waarde, dan melden zij de toevalsvondst aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap brengt de vinder, zakelijkrechthouder en gebruiker van het terrein en de betrokken gemeente op de hoogte van de vondst en de juridische gevolgen. De verdere procedure en termijnen verlopen zoals bij een gewone archeologische toevalsvondst.³¹

³¹ <https://www.onroerenderfgoed.be/ik-wil-eeen-toevalsvondst-melden>

4 BIBLIOGRAFIE

Belgisch Kenniscentrum over Welzijn op het Werk, 2016. *Werkzaamheden in de Nabijheid van Ondergrondse Nutsleidingen* [online] Available at: <<https://www.beswic.be/nl/blog/werkzaamheden-nabijheid-van-ondergrondse-nutsleidingen>>

Borsboom A. and Verhagen, P., 2012. *KNA Leidraad. Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P)*. Amsterdam: Stichting Infrastructuur Kwalietsborging Bodembeheer.

Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, 2016. *Arbeidsreglementering* [online] Available at: <<http://www.werk.belgie.be/defaultTab.aspx?id=387>>

Ghijssels Y. and Achten, J., 2015. *Werken in de Nabijheid van Ondergrondse Installaties. Praktische Gids voor Aannemers*. Federale Verzekering: Brussel.

Groenewoudt, B.J., 1994. Prospectie, Waardering en Selectie van Archeologische Vindplaatsen: een Beleidsgerichte Verkenning van Middelen en Mogelijkheden. *Nederlandse Archeologische Rapporten 17*. Amersfoort: Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Haneca, K., Debruyne, S., Vanhoutte, S. and Eryvynck, A., 2016. Archeologisch Vooronderzoek met Proefsleuven – Op Zoek naar een Optimale Strategie. *Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48*. Brussel: Agentschap Onroerend Erfgoed.

Preventiemaatregelen, 2002. Veiligheidsnota's Bouwbedrijf: Werken langs en in Sleuven. *Vademecum van het Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf N.A.V.B*, 96, p. 6-20.

Uitgravingen, 2002. Veiligheidsnota's Bouwbedrijf: Veiligheid op Kleine Bouwplaatsen. *Vademecum van het Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf N.A.V.B.*, 88, pp. 6-20.

5 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		30/04/2025
Glenn De hooghe	Business Unit Manager		30/04/2025
Melissa Lamberts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		30/04/2025